

Historieglimt 189

Lade kirke av Johan B. Rian

Det er Lademoen menighetsblads julenummer for 1967 som brakte følgende artikkel av daværende res. kap. i Lademoen menighet, Johan B. Rian: «Ut av sagatidens halvmørke lyser allerede navnet Lade med klar glans. Her var Uttrøndelags selvfølgelige midtpunkt. Og Lade er det eneste sted med virkelig historiesus over seg i Lademoen menighet. Allerede før kristentroens tid var Lade et religiøst sentrum. Her stod jarleættens fedretempel inne i skogen, forteller Sigmund Brestesons saga. Og her stod i åsatroens siste tid fellehovet

Lade kirke. Foto: Bjørn Lien.

jorda sørvest for kirken kan muligens være et minne om hovet. Under brannlaget var det en mengde dyreknokler. Tradisjonen har villet ha det til at Olav Tryggveson bygde kirken på Lade, men sagaen sier intet om dette. Det ville vel vært nevnt om det var tilfelle. Olav Tryggveson bygde sin kirke inne i selve byanlegget ved Skipakrok. Det var Clemenskirken, som lå et sted i kvartalet mellom elva og Lilletorget.

Det er ikke vanskelig å svare på spørsmålet om alderen på den nåværende Lade kirke. Den skriver seg i sin opprinnelse fra omkring 1200, men har gjennomgått store reparasjoner på slutten av 1600-tallet. Imidlertid kan en se at grønnsteinen i alle fall delvis har vært brukt før. Og det tyder da på at det har stått en eldre steinkirke på samme tomt. Det måtte en også regne med fordi Lade etter samstemmig vitnesbyrd var fylkeskirke for Strindafylket, det vil si for Strinda, Malvik, Frosta, Åsen, Leksvik og en del av Leksvikstranda. Og bestemmelsen om fylkeskirkene går helt tilbake til Mostertinget hvor Olav Haraldsen og

for bygdene i Uttrøndelag. Ikke minst Snorre vet å fortelle om det. Høsten 997 rev kong Olav Tryggveson hovet ned og brente det. Hvor det lå, vet en ikke nøyaktig. Men det må ha vært like ved den nåværende kirketomta. Et

betydelig brannlag nede i

biskop Grimkjell fikk vedtatt at det skulle bygges en kirke i hvert fylke. Mostertinget dateres vanlig til 1024. All sannsynlighet taler da for at det har vært en kirke på Lade før den lille nåværende. Og ved gravninger på kirkegården i 1817 fant en grunnmurer av en steinbygning to alen under jorda på nordsiden av skipet. Likeså forteller Gerhard Schøning at det straks sør for kirka på 1700-tallet ble pløyd opp *"en Hob Kull og Stene, til dels smukt udarbejdede"*. Men fylkeskirken for det store Strindafylke måtte være en ganske stor kirke. Den nærmeste fylkeskirken var Værnes i Stjørdal, og den er betydelig større enn den nåværende kirken på Lade. Når den kirken som nå står, ikke er større enn den er, har det sin naturlige forklaring. Den er bygd i en senere tid enn fylkeskirkene, da de andre bygdene i fylket hadde fått egne kirker. Derfor ble den tenkt bare som soknekirke for Strinda. Og til det var den stor nok omkring år 1200.

Det som gjør at en kan datere den til dette tidspunkt eller kanskje noen år før, er de arkeologiske vitnesbyrdene. Det lille vinduet oppe på østveggen av koret er opprinnelig, og det peker med sin romanske form med en gotisk spiss kant på den nevnte tiden. Det samme gjør den slakke profilen på grunnmurene. Det er da mulig at den eldre fylkeskirken er ødelagt, kanskje ved en brann slik som funnet Schøning nevner, legger det nær å tro. Lade kirke var nok atskillig annerledes innvendig til å begynne med. Vinduene var alle av samme type som det gamle på østveggen, og koråpningen var ikke større enn den opprinnelige vestportalen. Den kan en ennå se i noe skadet form inne i våpenhuset. Det var ikke benker i kirken. Lyset ble sparsomt, men så lyste kjertene på kirkens tre altere desto klarere. Foruten hovedalteret var det et alter på hver side av korbuen. På søndre side kan en tydelig se spor av nisjen over det alteret som sto der. Hovedalteret var innviet til *"Det hellige kors"*. Forandringene har vært store i tidens løp, det vil enhver umiddelbart merke ved et besøk i kirken i dag. I virkeligheten skriver en stor del av kirken seg fra den store reparasjonen i årene etter 1694. Hele nordveggen ble da tatt ned til grunnen og murt opp på ny. Vestgavlen ble revet ned, og ny og større koråpning ble murt. Også sørveggen ble ommurt. I alt 1800 belgiske murstein ble innkjøpt til dette arbeidet. Det mest opprinnelige og urørte i Lade kirke i dag er altså koret.

Av interiøret er særlig altertavlen og prekestolen verd å nevne, likeså de to gamle presteportrettene. Prekestolen skriver seg fra 1650 og er et utmerket arbeid både fra treskjærerens og mestermaleren Johan Kontrafeiers hånd. Altertavlen er noenlunde samtidig med den store reparasjonen, men den har innfelt restene av en eldre altertavle som har stått i kirken. Det er de alabastbildene som fins i de nederste delene. Det er engelske arbeid fra omkring 1400. Opprinnelig var det en framstilling av korsfestelsen med helgenbilder på sidene eller omkring. Til tross for at bare bruddstykker er bevart, regnes disse alabastbildene for å være meget fornemme. Lade kirke har fristet skiftende kår gjennom de nesten 800 år den har stått. Flere ganger har forfallet truet på grunn av manglende vedlikehold. En uheldig reparasjon eller restaurering i forrige hundreår for også ublidt fram, ikke minst når det gjelder det gamle

barokkinventaret. Desto gledeligere er det at det nå har vært en vellykket restaurering, ledet av arkitekt John Tverdals dyktige hånd. Og en forening til Lade kirkes utsmykning har gjennom årrekker sørget for gode gaver til den vakre kirken. Der er et sus av saga og historie over Ladenavnet. Og Lade kirke legger sin egen tone av andakt og harmoni inn i sagaen om Lade.»